

6. Краснокутська Н.В. Інноваційний менеджмент : навч. посібник. – К. : КНЕУ, 2003. – 504 с.
7. Кривов'язюк І.В. Криза та інноваційна діяльність промислових підприємств України / І.В. Кривов'язюк // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 9. – С. 218-223 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ape_2014_9_28.pdf.
8. Кулініч Т.В. Підходи до оцінювання інноваційної привабливості регіональних суб'єктів господарювання / Т.В. Кулініч // Вісник Львівської політехніки. – 2011. – С. 227-228.
9. Митрохіна О.О. Механізм оцінки інноваційно-інвестиційних підприємств харчової промисловості України [Текст] / О.О. Митрохіна // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет, Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного університету «Економічна думка». – 2014. – Том 16. – № 2. – С. 118-123.
10. Наукова та інноваційна діяльність в Україні : статистичний збірник. – Київ. 2013. – 287 с.
11. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
12. Пуряев А.С., Рыбкина Е.А. Инновационная привлекательность как феномен // Инновации. – 2007. – № 5. – С. 48-50.
13. Рачинська Г.В. Визначення та оцінювання інноваційної привабливості підприємств / Г.В. Рачинська, Л.С. Лісовська // Проблеми економіки та управління: Вісник нац. Ун-ту «Львівська політехніка». – 2008. – № 611. – С. 272-276.
14. Рожелюк В. Аналіз інноваційно-інвестиційної привабливості підприємства [Текст] / Н. Харкут, В. Рожелюк // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет, Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного університету «Економічна думка». – 2008. – Випуск 2(18). – С. 275-278.
15. Скляр Л.Б. Проблеми забезпечення інноваційної привабливості підприємств консервної галузі [Текст] / Л.Б. Скляр, В.С. Іванченков // Економіка харчової промисловості. – 2015. – № 1(25). – С. 58-64.
16. Серіков А.В. Про показники привабливості інноваційно-інвестиційних проектів розвитку підприємства / А.В. Серіков, Є.О. Бурлака // Вісник економіки транспорту і промисловості. – Харків : Вид-во ХДТУБА, 2011. – № 33. – С. 259-264.
17. Фесенко Н.В. Методичні засади оцінки інвестиційно-інноваційної привабливості підприємства в сучасних умовах / Н.В. Фесенко // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. – 2011. – Вип. 7(1). – С. 276-283.

УДК 65.012.32

Лойко Д.М.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки підприємства
Київського національного університету технологій та дизайну*

Коваль В.В.

*студентка
Київського національного університету технологій та дизайну*

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглянуто питання послідовності етапів формування інноваційної стратегії будівельного підприємства; інноваційних можливостей та факторів, які стримують інноваційну активність будівельних підприємств; проведено аналіз динаміки капітальних інвестицій за видами економічної діяльності за 2010–2014 рр.; запропоновано види інновацій, які доцільно враховувати будівельному підприємству при формуванні інноваційної стратегії.

Ключові слова: будівельне підприємство, інноваційна стратегія, формування, етапи, можливості, загрози, види інновацій.

Лойко Д.М., Коваль В.В. МЕТОДИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ СТРАТЕГИИ ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье рассмотрены вопросы последовательности этапов формирования инновационной стратегии строительного предприятия; инновационных возможностей и факторов, которые сдерживают инновационную активность строительных предприятий; проведен анализ динамики капитальных инвестиций по видам экономической деятельности за 2010–2014 гг.; предложены виды инноваций, которые целесообразно учитывать строительному предприятию при формировании инновационной стратегии.

Ключевые слова: строительное предприятие, инновационная стратегия, формирование, этапы, возможности, угрозы, виды инноваций.

Loiko D.M., Koval V.V. METHODOICAL ASPECTS OF INNOVATIVE BUSINESS STRATEGY

The questions sequence of stages of forming the innovative strategy of building enterprise; innovative features and factors that constrain innovative activity of construction companies; analysis of the dynamics of capital investment by economic activity in 2010–2014; proposed types of innovation, which should be taken into account when forming construction enterprise innovation strategy.

Keywords: building enterprise, innovation strategy, formation, stages, opportunities, threats kinds of innovation.

Постановка проблеми. Проблема активізації інноваційної діяльності підприємств є ключовою з погляду забезпечення як позитивної динаміки розвитку національної економіки, так і її технологічної модернізації. Особливо важливим є вирішення цієї проблеми для галузей, що формують мультиплікаційний ефект національного масштабу, у першу чергу для будівництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інноваційній тематиці присвячена значна кількість наукових праць, у тому числі останні дослідження відомих вітчизняних учених О.І. Амоші, Л.Л. Антонока,

А.С. Гальчинського, Т.Є. Воронкової, В.М. Геєця, С.А. Іляшенко, В.А. Ткаченка, Р.Б. Тяна, Л.І. Федулової, Б.І. Холода, Д.М. Черваньова та ін. Основна увага в цих дослідженнях приділяється інноваційному розвитку економіки в цілому, державній інноваційній політиці, інноваційним стратегіям розвитку на різних рівнях суб'єктивізації, підвищенню конкурентоздатності через інноваційний розвиток підприємств тощо. Проте питання організації інноваційного процесу, формування інноваційної стратегії підприємств у галузевому аспекті досліджені недостатньо, що й зумовило актуальність цієї роботи.

Постановка завдання. Метою роботи є дослідження процесу формування інноваційної політики будівельних підприємств у частині дослідження вихідних умов, мети і низки її ключових елементів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Будь-яке підприємство на ринку товарів та послуг може успішно конкурувати лише за умови використання нових продуктів чи процесів їх виробництва та споживання. Така діяльність підприємства має інноваційний характер і відіграє ключову роль в його життєдіяльності. В умовах економічної інтернаціоналізації досвід успішних компаній свідчить, що на міжнародному ринку інновації та креативні рішення забезпечують виняткові конкурентні переваги, довгострокову доходність та високі темпи розвитку. Кризові тенденції, що породжують нестабільність зовнішнього оточення, знижують економічний потенціал підприємств та сповільнюють темпи інноваційної діяльності. За таких умов інновації залишаються джерелом розвитку лише теоретично, та не знаходять своєї практичної реалізації. У зв'язку із цим особливого значення набуває стратегічне управління інноваційним розвитком підприємств на основі процесу їх передбачення, регулювання та пристосування.

Відомо, що стратегія інноваційного розвитку – це проект (модель) проведення головних інноваційних дій, необхідних для реалізації корпоративних стратегій, які спрямовані на певне оновлення окремих компонентів виробництва, реалізації та споживання продукції [1].

Процес формування інноваційної стратегії передбачає прийняття стратегічних завдань, оцінку можливостей та ресурсів для їх виконання; аналіз альтернатив; підготовку конкретних програм, проектів, бюджетів; оцінку сильних та слабких сторін діяльності суб'єктів господарювання із врахуванням обраних цілей. На підготовчій стадії формування інноваційної стратегії підприємства необхідно провести аналіз стану розвитку науково-інноваційної сфери, види існуючих науково-інноваційних структур, напрями їх діяльності та можливість конкуренції між ними [2]. Доцільно також виділити фактори, які впливають на ефективність інноваційної діяльності підприємства і мають значення при формуванні інноваційної стратегії підприємства.

Виділяють такі стратегії інноваційного розвитку: стратегію наступу, традиційну стратегію, стратегію за нагодою та змішану стратегію [3]. Для того щоб визначити, яку стратегію інноваційного розвитку обрати, необхідно виконати певну послідовність дій, а саме таких етапів формування стратегії інноваційного розвитку підприємства: визначення місії підприємства; оцінка рівня нестабільності зовнішнього середовища та аналіз факторів, які впливають на інноваційну діяльність підприємства; визначення тенденції розвитку галузі; виявлення сильних та слабких сторін підприємства; проведення SWOT-аналізу; вибір методів управління інноваціями на підприємстві; розроблення альтернатив інноваційного розвитку підприємства та їх оцінка; формування інноваційної стратегії розвитку підприємства. Усі ці етапи в комплексі дають змогу обрати правильну інноваційну стратегію.

Інноваційні можливості будівельного підприємства насамперед характеризуються його високою забезпеченістю власними економічними ресурсами. За цією умовою підприємство будь-якої форми власності може реалізовувати свою інноваційну стратегію без залучення зовнішніх (запозичених) коштів. Але серед низки чинників [4], що стримують інноваційну активність будівельних підприємств, є нестача власних

коштів, недостатня фінансова підтримка держави, недосконалість законодавчої бази, високі економічні ризики та тривалий термін окупності нововведень.

Інноваційний розвиток будівельного підприємства здійснюється на засадах відповідної стратегії, що ґрунтується на інноваційному потенціалі і освоєних інновацій з урахуванням впливу зовнішнього середовища.

Ефективність інноваційної стратегії підприємства залежить від якості інформації, отриманої із зовнішнього середовища, та від аналізу внутрішнього стану. Від якості управління інноваційними процесами багато в чому залежить економічне благополуччя підприємств будівельної галузі: знижується частка неефективних проектів, зменшується ступінь ризику, підвищується корисна віддача дослідницького колективу.

Для будівельного підприємства здійснення його інноваційної діяльності залежить від низки різноманітних зовнішніх та внутрішніх чинників, таких як: глобалізація та інтернаціоналізація економіки; наявні темпи науково-технічного прогресу; адміністративна перебудова систем управління; розвиток інформаційних технологій; посилення конкуренції; наявність якісних та кількісних зрушень на ринку праці.

На нашу думку, перспектива розвитку будівельного комплексу України полягає у процесі модернізації інфраструктури та поліпшення фінансування інноваційної діяльності галузі. Одним із показників інноваційно-інвестиційного забезпечення будівельних організацій регіонів України є обсяг фінансування витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт у будівництві та архітектурі як головне джерело інвестиційних ресурсів. Координацією державних програм займається Державне агентство України з інновацій та інвестицій, яке має центральний апарат, створену ним мережу регіональних центрів інноваційного розвитку та інші підприємства й установи, що входять до сфери його управління і забезпечують виконання агентством своїх завдань. Інвестиції, які вкладено в інновації приносять найбільший ефект.

Аналіз динаміки капітальних інвестицій за період 2010–2014 рр. показав зростання обсягу інвестицій на 21,51%. У будівництві темпи зростання обсягів інвестицій за цей же період дорівнює 21,13%, проте за останні два роки спостерігається зниження інвестиційної активності (табл. 1).

Як бачимо із даних, поданих в таблиці, частка капітальних інвестицій у будівництві у 2014 р. дорівнює 88,38% від обсягу вкладень у 2013 р., щодо частки інвестицій в будівництво по відношенню до загальної суми інвестицій, у 2014 р. вона складає 16,43%, і взагалі, порівняно з 2013 р., сума капітальних інвестицій зменшилася на 8,8%. Більшість галузей також зазнали значного, незначного або часткового зменшення складової використання капітальних інвестицій, однак такі галузі, як сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство, роздрібна торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами, водний транспорт, тимчасове розміщування й організація харчування, діяльність із забезпечення стравами та напоями, комп'ютерне програмування та надання інших інформаційних послуг, навпаки, збільшили суму інвестованого капіталу порівняно з минулим 2013 р. Також за цими даними можна зробити висновок про те, що держава не сприяє комплексному розвитку окремих видів діяльності, адже розрив у розмірах інвестицій є значним і не має тенденції до вирівнювання.

Ситуація загострюється циклічним спадом будівельного виробництва, що триває внаслідок фінансово-економічної кризи 2008–2009 рр. Тому існує нагальна необхідність термінових системних заходів як з боку держави, так і з боку суб'єктів будівельної діяльності, спрямованих на всебічний розвиток інноваційного потенціалу будівельної галузі і будівельних підприємств, стимулювання інноваційно-

інвестиційної діяльності підприємств будівельного комплексу і забезпечення науково-технічної підтримки прискорення інноваційного процесу в будівельній галузі. Збільшення притоку інвестицій до організацій, які займаються як промисловим, так і цивільним будівництвом, є пріоритетним напрямом діяльності державних і регіональних органів виконавчої влади.

Таблиця 1

Динаміка капітальних інвестицій за видами економічної діяльності 2010–2014 рр.

	Освоєно (використано) капітальних інвестицій за роками, млн грн					Відхилення 2014 від 2010, %
	2010	2011	2012	2013	2014	
Усього	180575,5	241286,0	273256,0	249873,4	219419,9	21,51
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	11062,6	16466,0	18883,7	18587,4	18795,7	69,90
Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг	10817,7	16140,9	18564,2	18175,0	18388,1	69,68
Лісове господарство та лісозаготівлі	177,8	283,1	281,4	383,4	381,0	114,29
Рибне господарство	67,1	42,0	38,1	29,0	26,6	- 60,36
Промисловість	55384,4	78725,8	91598,4	97574,1	86242,0	55,71
Будівництво	29767,0	31990,8	40760,3	40796,2	36056,7	21,13
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	18550,4	24067,9	24531,6	22190,3	20715,7	11,67
Оптова та роздрібна торгівля автотранспортними засобами та мотоциклами, їх ремонт	1404,1	2709,8	1104,7	964,9	961,5	- 31,52
Оптова торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами	11996,0	14872,6	17514,4	15251,5	13245,2	10,41
Роздрібна торгівля, крім торгівлі автотранспортними засобами та мотоциклами	5150,3	6485,5	5912,5	5973,9	6509,0	26,38
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	19322,4	25498,2	32413,0	18472,6	15498,2	- 19,79
Наземний і трубопровідний транспорт	6725,5	8837,8	15076,9	4535,1	3916,2	- 41,77
Водний транспорт	152,4	130,1	98,7	116,2	204,8	34,38
Авіаційний транспорт	614,9	841,0	774,3	536,1	410,2	- 33,32
Складське господарство та допоміжна діяльність у сфері транспорту	11705,1	15538,2	16077,6	13073,7	10837,0	- 7,42
Поштова та кур'єрська діяльність	124,5	151,1	385,5	211,5	130,0	4,42
Тимчасове розміщення й організація харчування	1033,2	1572,7	2264,9	1476,8	1482,0	43,44
Тимчасове розміщення	679,1	1010,8	1534,7	872,2	867,1	27,68
Діяльність із забезпечення стравами та напоями	354,1	561,9	730,2	604,6	614,9	73,65
Інформація та телекомунікації	8625,8	9730,0	10167,7	9864,0	8175,1	5,23
Видавнича діяльність, радіомовлення, телебачення	1923,8	2643,0	2775,0	2354,1	1840,8	- 4,31
Телекомунікації (електрозв'язок)	6354,5	6506,8	6771,6	6875,4	5664,0	- 10,87
Комп'ютерне програмування та надання інших інформаційних послуг	347,5	580,2	621,2	634,5	670,3	92,89
Фінансова та страхова діяльність	5861,5	5972,3	7353,3	6646,8	6214,5	6,02
Операції з нерухомим майном	9861,0	14598,9	12368,6	13550,4	11230,2	13,89
Професійна, наукова та технічна діяльність	4991,7	10491,9	9021,3	3621,3	2921,5	- 41,47
Діяльність у сферах права та бухгалтерського обліку, архітектури та інжинірингу, технічні випробування та дослідження	4135,4	9069,0	7588,4	2669,6	2314,8	- 44,02
Наукові дослідження та розробки	549,7	717,9	548,8	599,2	375,4	- 31,70
Рекламна діяльність і дослідження кон'юнктури ринку, інша професійна, наукова та технічна діяльність, ветеринарна діяльність	306,6	705,0	884,1	352,5	231,3	- 24,56
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	2973,8	3928,8	4973,9	4013,9	3565,1	19,88
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	7769,9	11437,6	11692,8	7546,2	5808,0	- 25,25
Надання інших видів послуг	656,6	1163,9	457,8	212,2	161,7	- 75,37

Складено авторами за даними [5]

У свою чергу, такі заходи потребують теоретичного обґрунтування і науково-практичної підтримки з боку економічної та управлінської науки, вирішення питань методологічного і методичного забезпечення розроблень інноваційних стратегій, інноваційної політики, систем стратегічного управління інноваційно-інвестиційною діяльністю тощо.

Вихідні умови формування інноваційної політики будівельних підприємств визначаються на підставі урахування таких обставин:

1. Більшість будівельних підприємств є малими або середніми, а великі будівельні підприємства (трансформовані колишні загальнобудівельні трести) є об'єднанням малих чи середніх структурних підрозділів з високим ступенем автономії поточної діяльності. Це означає, що такі підприємства не здатні сформувати повноцінний інноваційний потенціал з науково-дослідною складовою, з одного боку, і не в змозі акумулювати достатній обсяг коштів для реалізації такого потенціалу, з іншого боку. Таким чином, розвиток інноваційного потенціалу будівельного підприємства має бути спрямований на створення можливостей генерування інновацій рівня рацпропозицій і винаходів переважно у сфері технології та організації будівельно-монтажних робіт. Інновації вищого рівня повинні генеруватися галузевим чи навіть міжгалузевим інноваційним потенціалом, який має бути створений на основі кооперації в інноваційній сфері як самих будівельників, так і інших учасників будівництва: проектувальників, монтажників, виробників будівельних матеріалів і конструкцій, виробників будівельної техніки. Саме на такому рівні мають розроблятися нові будівельні матеріали, технології, архітектурно-планувальні та конструктивні рішення тощо.

2. Більшість будівельних підприємств слабо диверсифіковані і зорієнтовані переважно на підприємну діяльність. Лише великі підприємства мають розвинуту виробничу базу, консигнаційну і транспортну інфраструктуру, структурні підрозділи з механізації будівельно-монтажних робіт. Малі ж і середні мають лише окремі елементи такої бази, або взагалі не мають ніякої, користуючись послугами спеціалізованих організацій чи субпідприємств. Це ще один аргумент на користь зазначеної у першому пункті спрямованості і розвитку інноваційного потенціалу, і формування інноваційної політики будівельних підприємств.

3. Перспектива розвитку будівельного комплексу, як і економіки в цілому, пов'язана у першу чергу із процесом модернізації інфраструктури. Це означає, що усе більша і більша кількість будівельних проектів являтимуть собою не нове будівництво, а модернізацію, реконструкцію, технічне переозброєння, розширення існуючих об'єктів. Наслідком буде поглиблення індивідуалізації проектних рішень і зміна структури будівельно-монтажних робіт, а саме, зростання питомої ваги доданої вартості в структурі вартості будівельно-монтажних робіт [6]. Крім того, процеси поглиблення індивідуалізації характерні і для нового будівництва, наприклад, для будівництва житла. Це пояснюється поглибленням індивідуалізації попиту, що є характерною рисою сучасного етапу розвитку суспільного споживання. Таким чином, формуються зовнішні можливості для активізації інноваційної діяльності саме на рівні будівельного підприємства-виконавця завдяки зниженню обсягів застосування уніфікованих і типових технологічних рішень і підходів в організації будівельно-монтажних робіт.

Зважаючи на специфіку будівельної сфери, пропонується при формуванні інноваційної стратегії підприємства враховувати такі види інновацій:

1) технічні інновації, спрямовані на розробці та застосуванні новітніх будівельних матеріалів та технологій з урахуванням екологічних та ергономічних аспектів. Для вирішення проблем інноваційного розвитку необхідно впроваджувати нові методи роботи у розробці та оптимізації бізнес процесів на всіх етапах будівництва;

2) маркетингові інновації, що націлені на розширення сфери споживачів, формування пропозицій для найкращого задоволення запитів споживачів; збільшенні частки ринку;

3) організаційні інновації, які націлені на організаційне забезпечення процесу будівництва (ресурси організаційної структури управління, форми, методи управління і організації виробництва).

У процесі формування інноваційної стратегії будівельного підприємства необхідно враховувати усі види інновацій та обирати найбільш ефективні.

Висновки. Вихідні умови формування інноваційної стратегії будівельних підприємств визначаються на підставі врахування таких обставин: більшість будівельних підприємств є малими або середніми і слабо диверсифікованими (зорієнтованими переважно на підприємну діяльність). Тому їхня інноваційна стратегія має бути спрямована на інновації переважно у сфері технології й організації будівельно-монтажних робіт. Такому спрямуванню сприятиме також зростання питомої ваги будівельних проектів з модернізації, реконструкції, технічного переозброєння існуючих об'єктів.

Вибір будівельним підприємством певної інноваційної стратегії залежить від багатьох чинників, серед яких: умови і фактори зовнішнього середовища, слабкі та сильні сторони внутрішнього середовища, можливість здійснювати моніторинг науково-технічної інформації щодо ринку новітніх, рівень науково-технічного та технологічного потенціалу тощо. Для розроблення стратегії інноваційного розвитку можна застосовувати різні методи та моделі, але, зважаючи на поведінку організації та зовнішнього середовища, формування інноваційної стратегії будівельного підприємства повинно закінчуватися розробкою стратегічних висновків за кожним видом бізнесу-плану щодо можливих альтернативних напрямів, які може обирати підприємство на стадії реалізації стратегії інноваційного розвитку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Биконя С.Ф. Інституціональні аспекти теорії інноваційного розвитку / С.Ф. Биконя // Вісник КНУТД. – 2003. – № 3. – С. 101-106.
2. Черваньов Д.М. Менеджмент інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств України / Д.М. Черваньов, Л.І. Нейкова. – К.: Знання, 1999. – 514 с.
3. Основы конкурентных преимуществ и инновационного развития / Б.И. Холод [и др.]. – Д.: ДУЭП, Монолит, 2008. – 475 с.
4. Конашук В.Л. Практичні аспекти цінової політики будівельного підприємства / В.Л. Конашук // Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. праць. – Вип. 167. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2003. – С. 66-72.
5. Офіційний сайт Державної служби статистики України. Основні показники соціально-економічного розвитку України [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
6. Конашук В.Л. Вплив часового фактору на динаміку вартості будівельно-монтажних робіт / В.Л. Конашук // Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. праць. – Вип. 145. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2002. – С. 8-13.